

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-317-3-97>

MUSICAL EDUCATION IN UKRAINE: HISTORY AND PROSPECTS

МУЗИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Andrushchenko T. I.

*Doctor of Philosophy, Professor,
Head of the Ethics
and Aesthetics Department*

Андрущенко Т. І.

*доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри етики та естетики*

Andrushchenko T. V.

*PhD, Doctor of Political
Sciences, Professor,
Head of the Department of Political
and Psychological Problems
of Social Development
Mykhailo Dragomanov Ukrainian
State University
Kyiv, Ukraine*

Андрущенко Т. В.

*доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри
політико-психологічних проблем
суспільного розвитку
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Мистецька освіта України має давню історію, глибоко закорінену в українську культуру, звичаї, обряди, вірування, природню співучість народу, мелодійність мови та своєрідне світосприйняття. Вона пройшла складний шлях становлення, визнання і закріплення в статусі суб'єкта європейської освіти і культури.

Саме у нерозривній єдності різних виконавських практик, насамперед народної обрядової музики, що передається, так би мовити, із вуст в уста, кристалізуються світські основи музикування, поруч з якими відбувається зародження професійної церковної музики.

З відкриттям при київському магістраті музичної школи і заснування оркестрового колективу розвивається й світська музична освіта. Діяльність музичних цехів, поліграфічне видання нот, вихід у світ «Граматика музикальної» М. Дилецького чітко вказують на процес професіоналізації та академізації світської моделі мистецької освіти.

Період маєткової культури знаменував новий етап динамічних змін української мистецької освіти, новими моделями поєднання

традиційного музикування з європейськими зразками оркестрового й оперного виконавства.

Вагомі зміни в музичну освіту привнесла Глухівська музична школа, як інституція, що зростила М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя, які яскравою сторінкою сакральних хорових партесних концертів велично представлені в загальній структурі європейського музичного життя епохи Романтизму.

З відкриттям імперського музичного товариства відбувається впровадження нових ціннісних орієнтирів з академізації музичної освіти в Україні, що сформувало підґрунтя для консолідації регіонального мистецтва та створення академічних навчальних закладів мистецької освіти. Україна отримала право на відкриття музично-навчальних закладів трьох типів: музичних класів, музичних училищ та консерваторій. Важливим етапом у становленні академічного музичного мистецтва України стала діяльність М. Лисенка, з ім'ям якого пов'язане відкриття Музично-драматичної школи в Києві та Київської консерваторії [1, 8].

Протягом тривалого часу відбувається нагромадження, акумулювання цінного досвіду на основі якого буде створено комплекс навчально-методичного забезпечення вже вітчизняної системи мистецької освіти. На жаль, значний період ідеології музичної освіти формується під гаслом жорстких комуністичних директив. У таких складних політичних та культурно-освітніх реаліях відбувається локалізація національної сутності мистецької освіти і традицій України, створюються наукові та виконавські школи при училищах, університетах, консерваторіях, руйнуючи сталі радянські стереотипи та систему радянських методичних розробок і залишаючи пріоритетом у навчанні особистісний підхід, наставництво викладача, спрямований на адаптацію учня у сфері соціальної комунікації, його само актуалізації та акультурації. Навчальні плани, навчально-методичне забезпечення освітнього процесу було уніфікованим і знаходилося під чітким контролем державних органів, залишаючи поза увагою автономію навчальних закладів, не даючи можливості самостійного розвитку цілих галузей в системі культури й освіти. Такий централізований принцип помітно стримував оновлення методичних засад освітнього процесу на всіх рівнях освіти. Питання новаторства, інноваційних методів роботи, індивідуальні програми курсів тощо, розглядалися як порушення нормативів у системі освіти, культури й науки.

З проголошенням незалежності України, відбулася докорінна трансформація освітньої моделі. Заклади освіти набувають нового статусу з більш розгалуженою структурою, гнучкими методами навчання з урахуванням тенденцій європейського досвіду. Консерваторії

отримують статус академій, інститути трансформуються в університети, більша частина з яких Указом президента визнаються національними [2, 3].

Новим кроком у розбудові мистецької освіти України стала структурна реформа вищої освіти інтегрована у європейський простір – «Болонський процес», затверджений Болонською декларацією 1999 р. Вхід України до єдиної європейської та світової освітньої сфери чітко визначила його мету у зміцненні позицій наукової та освітньої ланки для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної системи науки і вищої освіти. За принципом Болонської системи освіти, враховуючи національні культурно-мистецькі та освітні традиції, а також регулюючись нормативними документами чинного законодавства на сьогодні в Україні функціонує чітка система мистецької освіти.

Основними структуро творчими її механізмами є Закон України «Про освіту» та Закон України «Про вищу освіту» які регулюють механізм здобуття освіти та вищої освіти, отримання документів про здобуту освіту, градацію двоступеневої системи вищої освіти, застосування єдиної системи кредитних одиниць (ЄКТС), видачу дипломів європейського зразка та додатків до них, формування стандартів вищої освіти для кожної галузі знань та спеціальності, застосування критеріїв та розробка механізмів оцінки якості вищої освіти, впровадження у практику механізмів, що регулюють академічну мобільність студентів та викладачів, забезпечення практичної реалізації основної мети навчальних закладів тощо [3].

Спадкоємність традицій – основа сучасного комплексу формування фахівця культурно-мистецької галузі. Така система підготовки є унікальною не тільки в Європі, а й у світовому просторі.

Самобутність української системи мистецької освіти полягає, насамперед, у нерозривній єдності всіх циклів підготовки фахівця у відповідній галузі знань, відповідній спеціальності та спеціалізації. Циклічність, системність і послідовність – коли один рівень освіти шляхом логічного обґрунтування і продовження переходить в інший – і не тільки переходить, а й формує його, стає його невід’ємною частиною, утворюючи сутність мистецької освіти України.

Сучасна мистецька освіта перебуває у стадії перманентних змін, трансформацій, пошуків та експериментів. Такі тенденції слід розглядати в аспекті їх мотиваційної спрямованості, або ж навпаки, як елемент нівеляції освітніх та мистецьких здобутків національної освіти та культури [4, 173-177].

У сучасному інформаційному суспільстві музика значно змінилася через вплив цифрових технологій. Швидкий розвиток Інтернету та потокових сервісів докорінно змінив музичну індустрію, надавши

музикантам нові можливості для створення та розповсюдження своєї музики.

На культуру України також суттєво вплинув феномен інформаційного суспільства. Зростання соціальних мереж та онлайн-платформ дозволило поділитися українською музикою та мистецтвом з ширшою аудиторією. Однак цифровізація кидає виклик традиційним українським культурним практикам та звичаям, що потребує особливої уваги для грамотної протидії, в тому числі через освітній процес.

Очікується, що найближчим часом інтеграція штучного інтелекту та машинного навчання відіграватиме значну роль в індустрії класичної музики. Ця технологія покращує якість потокової передачі, генерує персоналізовані рекомендації на основі музичних уподобань, створює новий музичний контент з використанням синтетичних звуків та надає нові інтерфейси для виконання, репетицій та аналізу. Це також стає помітним викликом для традиційної класичної музичної освіти.

Феномен «стиснення часу» в сучасному світі настільки яскраво виявлений за рахунок стрімкого прогресу, що фактично став об'єктом наукових досліджень як одна з особливостей сучасної культури. Відзначаючи істотне скорочення часу між винаходом і впровадженням нових технологій, Е. Тоффлер дуже точно зауважив, що перший патент на машинку, що пише, був виданий у 1714 р., а в продаж машинки надійшли через півтора століття. На сьогоднішній день «такий розрив між ідеєю та її реалізацією неможливо уявити» [5].

З появою засобів масової комунікації та інтернету музичні твори отримали можливість знаходити свого слухача, глядача, причому одночасно і у найкоротші проміжки часу. Сучасна музична індустрія підпорядковується всім законам будь-якої іншої великої індустрії. В ній зайняті автори, виконавці, продюсери; виробники як музичної продукції, так і технічних засобів; організатори концертів, шоу; режисери, постановники, фінансисти, теоретики і критики музичного мистецтва, журналісти, провідні ведучі музичних радіо– і телепрограм, посередники та ін. Музична індустрія не тільки орієнтується на попит, а й формує його, виходячи з необхідності забезпечення розвитку самої індустрії і отримання максимального прибутку [6, 25].

До такого класичного кросовера можна віднести сучасні інтерпретації «Щедрика» Миколи Леонтовича. Українська народна пісня «Щедрик» завдяки генетично закладеному в ній оптимізму, професійній обробці Миколи Леонтовича та високомистецькій інтерпретації Олександра Кошиця впродовж ХХ ст. пройшла шлях до світового музичного бестселера. Завдяки англійському літературному тексту з опорою на образ «новорічних дзвоників», твір став близьким і зрозумілим людям різних націй і народів. Сучасні засоби комунікації

(радіо, грамзапис, телебачення, кіно, інтернет) не тільки сприяли поширенню «Щедрика» у світовому культурному просторі, але й забезпечили його феномен у глобалізованому світі [7].

Література:

1. Корній Л. П., Сюта Б. О. Українська музична культура. Погляд крізь віки. Київ : Муз. Україна, 2014. 592 с.

2. Сідлецька Т. І. Становлення і розвиток мистецької освіти в Україні. *Знання. Освіта. Освіченість* : зб. матеріалів І Міжнародної наук.практ. конференції. Вінниця : ВНТУ, 2012. С. 46–52.

3. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 19.05.2020).

4. Філософія культури : основні поняття, напрями, персоналії / Андрущенко Т. І., Антонюк О. В., Беспалий В. А., Бровко М. М., Федоренко М. О. та ін.; за заг. ред. проф. М. О. Тимошенка. К. : Видавництво: Букрек, 2020. 601 с..

5. Toffler A. *Future Shock*. Bantam, 1984. 576 p.

6. Burnett R. *The Electronic Challenge: Music. Cultural Competence*. Vienna: Springer, 1999. P. 21–32.

7. Карась Г.В. Феномен «Щедрика» в обробці Миколи Леонтовича у світовому комунікаційному просторі ХХ ст. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 12. С. 343–347.